

Hemşirelik Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Özgeçilik Düzeyinin Kan Bağışı Tutumuna Etkisi

The Effect of Altruism Level of Students in the Nursing Department on the Attitudes of Donating Blood

Bahar Çiftçi¹, Gülcan Bahçecioglu Turan²

¹ Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Erzurum, Türkiye

² Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye

Yazışma Adresi / Correspondence:

Gülcan Bahçecioglu Turan

Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği, 23200 Merkez/Elazığ

T: +90 424 237 45 92 E-mail : glcnbah@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received : 01.05.2021 Kabul Tarihi / Accepte: 26.08.2021

Orcid :

Bahar Çiftçi <https://orcid.org/0000-0001-6221-3042>

Gülcan Bahçecioglu Turan <https://orcid.org/0000-0002-0061-9490>

(Sakarya Tıp Dergisi / Sakarya Med J 2021, 11(3):608-615) DOI: 10.31832/smj.930765

Öz

Amaç Bu araştırma, hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin özgeçilik düzeyinin kan bağışı tutumuna etkisini belirlemek amacıyla yapıldı

Gereç ve Yöntemler Araştırmanın evrenini, Türkiye'de bir hemşirelik fakültesinde öğrenim gören 1200 hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Araştırmanın örneklemini ise; tanımlanan evrenden araştırmaya katılmayı kabul eden, araştırma kriterlerine uyan ve olasılıklı örneklem yönteminden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 321 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın verileri Şubat-Nisan 2021 tarihleri arasında "Öğrenci Bilgi Formu", "Özgeçilik Ölçeği" ve "Kan Bağışı Tutum Ölçeği" kullanılarak toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde hesapları, ortalama, standart sapma ve Pearson korelasyon analizi yapıldı.

Bulgular Hemşirelik öğrencilerin "Özgeçilik Ölçeği" alt boyut puan ortalamalarının "Gönüllü Faaliyetlere Katılım" alt boyutu için 25,28±5,95, "Maddi Yardım" alt boyut için 23,84±4,34, "Travmatik Durumlarda Yardım" alt boyutu için 25,21±3,76, "Yaşlı/Hastalara Bakım" alt boyutu için 16,35±3,04, "Fiziksel Güce Dayalı Yardım" alt boyutu için 19,71±3,83, Eğitim Sürecinde Yardım" alt boyutu için 19,76±3,83, "Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım" alt boyutu için 20,60±3,27 olduğu belirlendi. Özgeçilik ölçeği toplam puan ortalamasının ise 150,78±22,30 olduğu belirlendi. Ayrıca hemşirelik öğrencilerin "Kan Bağışı Tutum Ölçeği" alt boyut puan ortalamalarının "Toplumsal Sosyal Sorumluluk" alt boyutu için 52,46±8,09, "Endişe" alt boyutu için 28,27±5,82, "Toplumsal Görüş ve Anlayış" alt boyutu için 13,13±3,08 olduğu belirlendi. Kan Bağışı Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının ise 93,86±12,10 olduğu belirlendi. Özgeçilik düzeyi ile kan bağışı tutumu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel açıdan orta düzeyde olduğu belirlendi. ($r=.417^{**}$, $p<0,001$)

Sonuç Hemşirelik öğrencilerinin özgeçilik düzeylerinin yüksek ve kan bağışına yönelik tutumlarının ise olumlu olduğu saptandı. Ayrıca; hemşirelik öğrencilerinin özgeçilik düzeyi arttıkça kan bağışına yönelik tutumlarının olumlu yönde arttığı belirlendi.

Anahtar Kelimeler Hemşirelik öğrencileri; özgeçilik; kan bağışı tutumu

Abstract

Objective This research was carried out to determine the effect of the altruism level of the students studying in the nursing department on the blood donation attitude.

Materials and Methods The population of the study consists of 1200 nursing students studying at the nursing faculty of a state university in Turkey. The sample of the study consists of 321 students who accepted to participate in the study in the defined population, who met the research criteria and who were chosen with simple random sampling method, one of the probability sampling methods. The data in the study were collected between February and April 2021 by using "Student Information Form", "Altruism Scale" and "Blood Donation Attitude Scale". Frequency and percentage, mean, standard deviation and Pearson correlation analysis were used to evaluate the data.

Results Mean scores of the students were found as 25.28±5.95 for "Participation in voluntary activities" sub-dimension, as 23.84±4.34 for "financial support" sub-dimension, as 25.21±3.76 for "help in traumatic situations" sub-dimension, as 16.35±3.04 for "care for elderly/patient" sub-dimension, as 19.71±3.83 for "help based on physical power" sub-dimension, as 19.76±3.83 for "help in educational process" sub-dimension and as 20.60±3.27 for "help due to sincerity" sub-dimension. Altruism scale mean total score was found as 150.78±22.30. In addition, total mean scores were found as 52.46±8.09 for "societal and social responsibility" sub-dimension, as 28.27±5.82 for "anxiety" sub-dimension and as 13.13±3.08 for "societal perception and conception" sub-dimension. Total mean score of Blood Donation Attitude Scale was found as 93.86±12.10. It was determined that there was a positive relationship between the level of altruism and the attitude to donate blood, and this relationship was statistically moderate ($r=.417^{**}$, $p<0,001$).

Conclusion It was found that nursing students had high altruism levels and positive blood donation attitude. It was also found that as nursing students' altruism levels increased, their attitudes towards blood donation also increased positively.

Keywords Altruism; blood donation attitude; nursing students

GİRİŞ

Kan, insanların yaşamlarını sürdürmeyi temin etmek için çok değerli bir kaynaktır.¹ Kan bağı, tam kanın veya bileşenlerinden en az birinin bağışlanması işlemi olarak adlandırılır.² İnsan kökenli kanı elde etmenin insandan başka alternatifi bulunmamaktadır. Bu nedenle kan bağı, bir insanın hayatını kurtarmanın en temel yoludur.³

Dünya ülkelerinin büyük çoğunluğunda kan temininin neredeyse tamamı gönüllü bağışlarla sağlanmaktadır. Diğer bir deyişle tek kan kaynağı “gönüllü kan bağışçıları”dır.⁴ Ayrıca; Dünya Sağlık Örgütü tarafından kan bağışçıları üç grupta tanımlanmış ve bunlardan en önemlisi gönüllü ve karşılıksız kan bağışçılarıdır.⁵ Kan bağışçıları kime yardım ettikleri bilgisine sahip değildirler. Bu nedenle kan bağı davranışının diğer yardım türlerine oranla özgeci bir davranış olma ihtimali daha yüksektir.⁶

Özgecılık hemşirelik değerlerinden biri olup (Alturisim, Diğerkâmlık), bir kişinin başka kişilere kendiliğinden iyilikle gerçekleştirdiği, onlara yarar sağlayan karşılığında herhangi bir beklenti olmaksızın yapılan yardım, sorumluluk üstlenme ve bağışta bulunma gibi prososyal davranış şeklinde tanımlanmaktadır.⁷ Motivasyonel bir durum olarak da tanımlanan özgeciliğin nihai hedefi, bir başkasının refahını artırmaktır. Özgecılık takdire şayan bir değerdir ve en iyi insan dürtü ve davranışlarını yansıtır.⁸ Ayrıca; özgecılık, şefkat ve empati gibi diğer yönelimli duygularla karakterize olduğu için mesleğinin henüz başında olan hemşirelik öğrencileri için önemli bir yere sahiptir.⁹ Hemşirelik öğrencileri üniversite eğitimleri boyunca özgecılık değerini sadece teorik açıdan değil, aynı zamanda ahlaki ve pratik açıdan da anlama ihtiyacı içerisindeyler. Aynı zamanda, profesyonel değerlerden özgeciliğin, hastaların aldığı bakımın kalitesini etkileyebileceğinin farkındadırlar.¹⁰

“Özgeci davranış”, ise herhangi bir karşılık ya da ödül beklentisi olmadan bir başkasına yardım etmeye gönüllü olmaktadır.¹¹ Hemşireliğin kalbi olarak tasvir edilen özge-

ci davranışta, yardımda bulunulan bireyin kim olduğu önemsizdir.⁷ Özgeci bir davranış olduğu düşünülen gönüllü kan bağışlarının gelişmiş ülkelerde nüfusa oranı % 5'e ulaşırken, ülkemizde bu oran % 3,6'dır.^{2,12} Dünya üzerinde kan bağı sayesinde hayatları kurtulan milyonlarca insan bulunurken, diğer taraftan kan bağı talebi dünya nüfusunun artışı ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Günümüzde kan bağına dair tutum ve davranışların anlaşılması bu nedenle önem kazanmıştır.¹³ Kan bağına yönelik tutumun ve kan bağına artırılması için girişimlerde bulunulmalıdır. Kan bağına yönelik tutumun belirlenmesinde, gönüllüğü sağlamada ve toplumu bilinçlendirme hemşirelere büyük görevler düşmektedir. Hemşireler, hemşirelik değerlerini içselleştirerek bu görevleri yerine getirmeyi hedeflemelidir.¹⁴

Bugün ve gelecekte kan bağışlarının büyük çoğunluğunun hemşirelik öğrencileri tarafından karşılanacağı düşünüldüğünde; hemşirelik öğrencilerinin tutumlarını belirlemek kan bağına arttırılması ve kan bağına teşvik edici uygulamaların saptanması açısından önemlidir.¹⁵ Literatürde kan bağına karşı tutumların değerlendirildiği sınırlı araştırmalar bulunmaktadır. Diğer taraftan hemşireliğin profesyonel değerlerinden biri olan özgeciliğin hemşirelik öğrencilerini ele alan sınırlı sayıda araştırma yapıldığı dikkat çekmektedir. Oysaki özgeci davranışların kan bağına yönelik tutumlarına yönelik araştırmalar, özgeci davranışın kan bağına yönelik tutumları ile ilgili süreçleri anlamamıza katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın amacı; hemşirelik bölümü öğrencilerinin özgecılık düzeyinin kan bağı tutumuna etkisinin belirlenmesidir.

Araştırma Soruları

Hemşirelik öğrencilerinin özgecılık düzeyleri nedir?

Hemşirelik öğrencilerinin kan bağına yönelik tutumu nedir?

Hemşirelik öğrencilerinin özgecılık düzeyleri ile kan bağı tutum düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü

Araştırma, tanımlayıcı türde kesitsel bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri, Zamanı ve Özellikleri

Araştırma Şubat- Nisan 2021 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde 2020-2021 eğitim öğretim yılında eğitim gören hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde 2020-2021 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 1200 hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Araştırmanın örnekleme ise; tanımlanan evrende araştırmaya katılmayı kabul eden, araştırma kriterlerine uyan ve olasılıklı örneklem yönteminden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 321 öğrenci oluşturdu. Basit tesadüfi örnekleme, araştırma çerçevesindeki öğrencilerin okul numaraları kullanılarak sıralama yapıldı. Okul numarası tek haneli olan öğrencilere veri toplama linki mesaj olarak gönderilirken, okul numarası çift haneli öğrencilere mesaj gönderilmedi. Araştırma yapılmadan önce evreni bilinen örneklem büyüklüğü hesaplaması <https://www.calculator.net/sample-size-calculator.html> linkinde yapılarak örneklem büyüklüğü, % 95 güven aralığında ve % 5 hata payı ile 292 öğrenci olarak bulundu. Bu sonuçlar doğrultusunda örneklemin yeterli olduğu görüldü.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri

- 18 yaş üstü olma
- 2020-2021 eğitim öğretim yılında öğrenim görme
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olma

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından "Öğrenci Bilgi Formu", "Özgecilik Ölçeği" ve "Kan Bağışı Tutum Ölçeği" kullanılarak veriler toplandı. Veri toplama formları Google Docs veri sistemine yüklendi. Okul numarası tek haneli olan öğrencilere veri toplama linki gönderildi. Verilere geri dönüş

sağlayan 321 hemşirelik öğrencisi araştırmaya dahil edildi. Verilerin toplanma süresi yaklaşık 3-5 dakika sürmekte olup tekrarlanan veri girişlerini engellemek için Google Docs ayarlar kısmından sadece bir kez gönderme butonu tıklanarak veri güvenliği sağlandı.

Veri Toplama Formları

Öğrenci Bilgi Formu

Yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzeyi gibi öğrencilerin demografik özelliklerini sorgulayan soruları içermektedir.

Özgecilik (Altruizm) Ölçeği (ÖÖ)

Ümmet ve ark. (2013) tarafından, bireylerin özgecilik davranışlarını belirlemek için Türk kültürüne uygun olarak geliştirilmiştir.¹⁶ Ölçekte ters kodlanmış soru bulunmamaktadır. "Gönüllü Faaliyetlere Katılım", "Maddi Yardım", "Travmatik Durumlarda Yardım", "Yaşlı/Hastalara Yardım", "Fiziksel Güce dayalı Yardım", "Eğitim Sürecinde yardım", "Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım" olmak üzere 7 alt boyuttan oluşmaktadır. 38 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek minimum puan 38 iken; maksimum puan 190'dır. Yüksek puan, özgecilik düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam Cronbach Alpha değeri 0,81 olarak bulunmuştur.¹⁶ Bu araştırmada Cronbach Alpha değeri 0,95 olduğu bulundu.

Kan Bağışı Tutum Ölçeği

Çelik ve Güven (2015) tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik güvenilirliği yapılmıştır.⁴ Kan bağışına ilişkin tutumları ölçen, 3 alt boyuttan oluşan 24 maddelik 5'li likert tipi bir ölçektir. Alt boyutlar; "Toplumsal ve Sosyal Sorumluluk", "Endişe" ve "Toplumsal Görüş ve Anlayış" tır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 24 iken; maksimum puan 120'dir. Puanın artması kan bağışına yönelik tutumun olumlu yönde arttığını göstermektedir. Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı 0,83'tür.⁴ Bu araştırmada Cronbach Alpha değeri 0,84 olduğu bulundu.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin analizi SPSS 22 paket programı kullanılarak ya-

pıldı. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde hesapları, ortalama ve standart sapma değerleri kullanıldı. Araştırmanın normal dağılımı Skewness ve Kurtosis değerlerine göre (-2 ile +2 arasında) değerlendirildi. Araştırmanın normal dağılım gösterdiği belirlendi. Katılımcıların özgeçelik düzeyleri ve kan bağıışına yönelik tutumları aralarındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson korelasyon analizi yapıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Araştırmanın Değişkenleri

Bağıımlı Değişkenler: Araştırmanın bağıımlı değişkenleri öğrencilerin özgeçelik düzeyleri ve kan bağıışına yönelik tutumlarıdır.

Bağıımsız Değişkenler: Araştırmanın bağıımsız değişkeni, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın Güçlük ve Sınırlılıkları

Araştırmanın yalnızca bir kurumda yapılmış olması, farklı eğitim programlarından karşılaştırma yapılmamış olması ve belirli tarihler arasında yapılması araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Etik ilkeler

Araştırmaya başlamadan önce Fırat Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alındı (02.02.2021 tarihli ve 2021/03-28 sayılı). Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nden kurum izni alındı. Araştırma Helsinki İlkeler Deklarasyonuna uygun olarak gerçekleştirildi. Araştırmaya katılan öğrencilerin onamları alınarak, gönüllülük esasına dayalı katılımları sağlandı.

BULGULAR

Öğrencilerin %46,4'ünün 20-21 yaş aralığında, %75,7'sinin kadın, %29'unun 2. sınıf, %63,2'sinin not ortalamasının 3-4 aralığında, %77,6'sının çekirdek aileye sahip olduğu bulundu. Öğrencilerin %73,8'inin 3 ve üzeri kardeşe sahip olduğu, %59,5'inin gelirinin giderine denk olduğu,

%90,3'ünün hayatının büyük bir kısmını ilde geçirdiği belirlendi (Tablo 1).

		n	%
Yaş	18-19	69	21,5
	20-21	149	46,4
	22 ve üstü	103	32,1
Cinsiyet	Kadın	243	75,7
	Erkek	78	24,3
Sınıf	1	90	28,0
	2	93	29,0
	3	64	19,9
	4	74	23,1
Not Ortalaması	0-1,99	8	2,5
	2-2,99	110	34,3
	3-4	203	63,2
Aile yapısı	Çekirdek	249	77,6
	Geniş	72	22,4
Kardeş sayısı	0	5	1,6
	1	24	7,5
	2	55	17,1
	3 ve üzeri	237	73,8
Gelir Düzeyi	"Gelir Giderden Az"	86	26,8
	"Gelir Gidere Eşit"	191	59,5
	"Gelir Giderden Fazla"	44	13,7
En uzun yaşanan yer	Köy	15	4,7
	İlçe	16	5,0
	İl	290	90,3

Öğrencilerin "Gönüllü Faaliyetlere Katılım" alt boyutunun $25,28 \pm 5,95$, "Maddi Yardım" alt boyutunun $23,84 \pm 4,34$, "Travmatik Durumlarda Yardım" alt boyutunun $25,21 \pm 3,76$, "Yaşlı/Hastalara Bakım" alt boyutunun $16,35 \pm 3,04$, "Fiziksel Güce Dayalı Yardım" alt boyutunun $19,71 \pm 3,83$, Eğitim Sürecinde Yardım" alt boyutunun $19,76 \pm 3,83$, "Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım" alt boyutunun $20,60 \pm 3,27$ olduğu belirlendi. Özgeçelik ölçeği toplam puan ortalamasının ise $150,78 \pm 22,30$ olduğu belirlendi (Tablo 2).

Özgeçilicilik Ölçeği	±SS
Gönüllü Faaliyetlere Katılım	25,28±5,95
Maddi Yardım	23,84±4,34
Travmatik Durumlarda Yardım	25,21±3,76
Yaşlı/Hastalara Bakım	16,35±3,04
Fiziksel Güce Dayalı Yardım	19,71±3,83
Eğitim Sürecinde Yardım	19,76±3,83
Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım	20,60±3,27
Toplam Özgeçilicilik	150,78±22,30
Kan Bağışı Tutum Ölçeği	
Toplumsal Sosyal Sorumluluk	52,46±8,09
Endişe	28,27±5,82
Toplumsal Görüş ve Anlayış	13,13±3,08
Toplam Kan Bağışı Tutumu	93,86±12,10

Öğrencilerin “Toplumsal Sosyal Sorumluluk” alt boyutunun 52,46±8,09, “Endişe” alt boyutunun 28,27±5,82, “Toplumsal Görüş ve Anlayış” alt boyutunun 13,13±3,08 olduğu belirlendi. Kan Bağışı Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının ise 93,86±12,10 olduğu belirlendi (Tablo 2). Hemşirelik öğrencilerinin özgeçilicilik düzeyi ile kan bağışı tutumu arasında $p<0,001$ düzeyinde pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel açıdan orta düzeyde olduğu belirlendi ($r=,417^{**}$, $p<0,001$) (Tablo 3).

	r/p Test Değerleri	Toplumsal Sosyal	Endişe	Toplumsal Görüş ve Anlayış	Toplam Kan Bağışı Tutumu
Gönüllü Faaliyetlere Katılım	r	,241**	,020	-,044	,160**
	p	,000	,721	,432	,004
Maddi Yardım	r	,412**	,048	-,015	,295**
	p	,000	,391	,787	,000
Travmatik Durumlarda Yardım	r	,612**	,161**	-,039	,477**
	p	,000	,004	,488	,000
Yaşlı/Hastalara Bakım	r	,477**	,173**	-,045	,391**
	p	,000	,002	,426	,000
Fiziksel Güce Dayalı Yardım	r	,432**	,207**	,016	,393**
	p	,000	,000	,780	,000
Eğitim Sürecinde Yardım	r	,434**	,129*	-,009	,351**
	p	,000	,020	,876	,000
Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım	r	,535**	,179**	-,024	,438**
	p	,000	,001	,668	,000
Toplam Özgeçilicilik	r	,529**	,146**	-,029	,417**
	p	,000	,009	,559	,000
Pearson Korelasyon $p<0,01^{**}$					

TARTIŞMA

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışıldı. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin özgeçilicilik düzeylerinin yüksek (150,78±22,30) olduğu belirlendi. Kaçar Banbal ve Taşocak (2010), Pehlivan ve Lafçı (2014) ve Avcı ve ark.'larının (2013) yaptıkları araştırmalarında; hemşirelik öğrencilerin özgeçilicilik düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğunu bulmuştur.¹⁷⁻¹⁹ Arpacı ve Özmen'in (2014) ve Timmins ve ark.'nın (2018) yaptıkları araştırmalarda da hemşirelik öğrencilerinin özgeçilicilik düzeyinin yüksek olduğunu belirtilmektedir.^{20,21} Diğer taraftan; Johnson ve ark. (2007) yaptıkları yirmi yıllık bir araştırmada; hemşirelik öğrencilerinin her geçen yıl özgeçilicilik seviyesinin düştüğünü bulmuşlardır.²² Cho ve ark. (2010) yaptıkları araştırmada; fedakarlığın zaman içinde zayıfladığını ve bugün eskisi kadar değerli olmadığını gös-

termektedir.²³ Litaratürde farklı sonuçlar bulunmuştur. Bu durum kültürel değerlerin farklılıklardan kaynaklanmıştır olabilir. Bu çalışmada; hemşirelik öğrencilerinin özgeciliğin düzeylerinin yüksek olmasının nedeni; hemşirelik bakımına muhtaç olan hastalarla sürekli iletişim ve etkileşim halinde olmalarından, verilen etik eğitimden ve özgeciliğin kavramının hemşirelik değerleri arasında yer almasından kaynaklanmış olabilir.

Bu çalışmada; öğrencilerin kan bağışına yönelik olumlu tutum sergiledikleri belirlendi (93,86±12,10). Efteli ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada; öğrencilerin kan bağışı tutum ölçeğinin toplam puan ortalaması 83,47±9,47 olarak bulunmuş ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin kan bağışına yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir.²⁴ Ahmed ve ark. (2017) hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin olumlu tutuma sahip olduğu belirlenmiştir.²⁵ Melku ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada; Sağlık Bilimleri yüksek lisans öğrencilerinin olumlu tutum olduğunu bulmuşlardır.²⁶ Raghuvanshi ve ark. (2016) yaptıkları çalışmaya göre; öğrencilerin kan bağışına karşı olumlu bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir.²⁷ Arap öğrenciler arasında yapılan mevcut araştırmalar, kan bağışı konusunda olumlu tutumun olduğunu göstermiştir.²⁸⁻³¹ Literatürde üniversite öğrencilerinin kan bağışına yönelik tutumlarını değerlendiren benzer araştırmalara bakıldığında; üniversitelerin sağlıkla ilgili bölümlerinde yapılan pek çok çalışmada benzer şekilde öğrencilerin kan bağışı konusunda olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.^{13,32,33} Yapılan araştırmalar, sağlık alanında öğrenim gören ya da çalışanların kan bağışına karşı farkındalığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.^{2,32,34} Hemşirelik öğrencilerin kan bağışına yönelik olumlu tutum sergilemelerinin nedeni, kanın yaşam için önemini bilmelerinden, kan bağışından sonra kurtarılan yaşamları fark etmelerinden, kan transfüzyonu yapılan hastaların olumlu gelişiminden, yaşam mücadelesi veren hastalara birebir bakım vermelerinden ve aldıkları sağlık eğitiminden kaynaklanmış olabilir.

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin özgeciliğin düzeyi ile kan bağışı tutumu arasında $p<0,01$ düzeyinde pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel açıdan orta düzeyde olduğu belirlendi. Khani ve ark. (2017) ve Yekefallah ve ark.'nın (2019) yaptıkları araştırmalarda; özgeciliğin toplam puanı ile organ bağışına yönelik tutumları ile doğrudan ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.^{35,36} Hill ve ark.'nın (2016) yaptıkları çalışmada, özgeciliğin ile organ bağışına yönelik tutum arasında orta düzeyde pozitif bir korelasyon olduğunu göstermiştir.³⁷ Khani ve ark.'nın (2014) yaptıkları çalışmada; organ bağışına yönelik tutum ile özgeciliğin arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.³⁸ AlHejaili ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada organ bağışı genel özgeciliğin puanı, özgeciliğin puanından anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuşlardır.³⁹ Lim ve Yeom'nın (2020) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada; kan bağışı tutumu ve özgeciliğin arasında ($r = ,447$ $p <,001$) anlamlı düzeyde pozitif korelasyon göstermiştir.⁴⁰ Özgeciliğin düzeyi, bir grup hemşirelik ve sağlık görevlisi öğrencisinde organ bağışı hakkında karar vermeyi etkileyebilir.⁴¹ Özgeciliğin duygusunun öğrenci hemşirelerin kan bağışına yönelik tutumlarında önemli bir etkiye sahip olduğu ve öğrenci hemşirelerin kan bağışı için bireylerin rızasını artırma performanslarını artırdığı söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hemşirelik öğrencilerinin özgeciliğin düzeylerinin yüksek ve kan bağışına yönelik tutumlarının olumlu olduğu saptandı. Ayrıca; hemşirelik öğrencilerinin özgeciliğin düzeyi ile kan bağışı tutumu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi.

Bu sonuçlar doğrultusunda,

Araştırmanın sonuçları, özgeciliğin hemşirelik öğrencilerinin kan bağışına karşı olumlu tutumlarına yol açabileceğini ve kan bağışı sürecindeki performanslarını iyileştirebileceğini ve nihayetinde toplumda kan bağışının statüsünü destekleyebileceğini göstermektedir. Özgeciliğin kan bağışı sürecini nasıl etkilediğini anlamak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Kan bağışı alanında

araştırmanın gerekliliği ve toplumun buna artan ihtiyacı göz önünde bulundurularak, hemşirelik öğrencileri arasında kan bağışına yönelik olumlu tutumu güçlendirmek ve özgeçelik duygularını artırmak için farklı yöntemlerin kullanılması önerilmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin kan bağışına yönelik tutumları ve özgeci davranışlarının incelenmesi için daha büyük gruplarla çalışılmasına, nicel ve nitel ileri araştırmalar yapılmasına gereksinim vardır.

Etik Kurulu Onayı

Fırat Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik kurulu'ndan 02.02.2021 tarihli ve 2021/03-28 sayılı nolu etik kurul onayı alındı.

Kaynaklar

1. Garraud O, Tissot J-D. Blood donation and/or donated blood acceptance: the different stakeholders' ethical considerations. *Ethics, Medicine and Public Health* 2016;2(2):213-219.
2. Özpulat F. Üniversite öğrencilerinin kan ve organ bağışına ilişkin düşünceleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2017;4(2):71-79.
3. Argan MT. Kan Bağış Davranışını Etkileyen Faktörlerin Planlı Davranış Teorisi Çerçevesinde İncelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016;(2):96-104.
4. Çelik C, Güven G. Kan bağışı tutum ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015;17(2):504-520.
5. Cantürk E, Ceylan S, Akgün UY, Kulular AY, Kurultus Y, Alnawajha A, et al. "Gönüllülük" kan merkezlerine başvuruda fark yaratır mı? Ankarada seçilmiş kan merkezleri başvuruları üzerinden bir değerlendirme. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi* 2013;11(2):86-95.
6. Düzgüner S, Bahadır A. Maneviyat algısı ve diğer kâmlıkla ilişkisi: Kan bağışı örneğinde Türkiye ve Amerika karşılaştırmalı nitel bir araştırma. *Konya Sosyal Bilimler Enstitüsü, Necmettin Erbakan Üniversitesi*; 2013.
7. Milton C. Altruism. *Nursing Science Quarterly* 2012;25(3):222-224.
8. Giuffra M. Altruism is the heart of our story. *Nurs Outlook* 2013;61:67-69.
9. Batson CD. A Scientific Search for Altruism: Do We Only Care About Ourselves?. *Oxford University Press*; 2018.
10. Lyneham J, Levett-Jones T. Insights into Registered Nurses' professional values through the eyes of graduating students. *Nurse Education in Practice* 2016;17:86-90.
11. Taylor C, Lynn P, Barlett J. *Fundamentals of nursing: The art and science of person-centered care*. Lippincott Williams & Wilkins; 2019.
12. Türk Kızılayı Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü. 2016; http://www.kanver.org/Upload/Dokuman/Dosya/9348_8678_khgm_2016.pdf Accessed 29.04.2021.
13. Küçükbara G, Dönmez TB, Altındış A, Arslan FG, Altındış S. Üniversite öğrencilerinin kan bağışı konusundaki farkındalıkları ve yaklaşımları. *Journal of Human Rhythm* 2017;3(3):151-156.
14. Poorchangizi B, Borhani F, Abbaszadeh A, Mirzaee M, Farokhzadian J. The importance of professional values from nursing students' perspective. *BMC nursing* 2019;18(1):1-7.
15. Söylemez BA, Ordın YS. Attitudes of the third-year nursing students toward organ donation: Cross-sectional study. In *Transplantation proceedings* 2017;49(8):1689-1701.
16. Ümmet D, Halil E, Otrar M. Özgeçelik (altruism) ölçeği geliştirme çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi* 2013;11(26):301-321.
17. Avcı D, Aydın D, Özbaşaran F. Hemşirelik Öğrencilerinde Empati-Özgeçelik İlişkisi Ve Özgeçici Davranışın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013;2(2):108-113.
18. Kaçar BG, Taşoçak G. Hemşirelik Öğrencilerinin Özgeçelik Düzeyleri. *İstanbul Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi*.2010.
19. Pehlivan S, Lafçı D. Altruism levels of nursing students. *Gaziantep Medical Journal* 2014;20(1):29-34.
20. Arpacı P, Özmen D. Hemşirelik öğrencilerinin özgeçelik ve empatik eğitim düzeyleri ve aralarındaki ilişki. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma* 2014;11(3):51-57.
21. Timmins F, King C, de Vries JM, Johnson M, Cullen JG, Haigh C. Altruism, honesty and religiosity in nursing students. *Journal of clinical nursing* 2018;27(19-20):3687-3698.
22. Johnson M, Haigh C, Yates-Bolton N. Valuing of altruism and honesty in nursing students: a two-decade replication study. *Journal of advanced nursing* 2007;57(4):366-374.
23. Cho S-H, Jung SY, Jang S. Who enters nursing schools and why do they choose nursing? A comparison with female non-nursing students using longitudinal data. *Nurse Education Today*. 2010;30(2):180-186.
24. Efteli E, Tuğrul E, Ergin S. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Kan Bağışına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Hemşirelik Bilimi Dergisi* 2018;1(1):5-9.
25. Ahmed MM, Ali Hussein A, Youns NM. Knowledge, Attitude, and Practice (KAP) of Voluntary Blood Donation among Nurses in Mosul Teaching Hospital. *Mosul Journal of Nursing* 2017;5(1):24-32.
26. Melku M, Asrie F, Shiferaw E, et al. Knowledge, attitude and practice regarding blood donation among graduating undergraduate health science students at the University of Gondar, Northwest Ethiopia. *Ethiopian journal of health sciences* 2018;28(5).
27. Rağhuwanshi B, Pehlajani NK, Sinha MK. Voluntary blood donation among students-a cross-sectional study on knowledge and practice vs. attitude. *Journal of clinical and diagnostic research: JCDR* 2016;10(10):EC18.
28. Al-Johar A-W, Al-Saud A, Abalkhail Y, Jawdat T, Khamees S-A, Thunayan Faisal A, et al. Why do Saudi Women Refrain Donating Their Blood?—a Study on the Attitude, Belief and Motivation of Saudi Female University Students Towards Blood Donation. *Clinical laboratory* 2016;62(5):771-779.
29. Batiha AM, AlBashtawy M. Knowledge of Philadelphia University students regarding blood donation. *Transfusion Medicine* 2013;23(3):195-198.
30. Mustafa MM, Abdelfattah EN, Al Rukban M. Attitude towards blood donation among university students. *IJSBAR* 2015;19:82-91.
31. Baig M, Habib H, Haji AH, Alsharieff FT, Noor AM, Makki RG. Knowledge, misconceptions and motivations towards blood donation among university students in KSA. *Pakistan journal of medical sciences* 2013;29(6):1295.
32. Daştan NB, Daştan M, Kransal N. Practices and attitudes towards blood donation in health high school students. *Journal of Human Sciences* 2013;10(1):293-306.
33. Singh S, Chandrapa M, Venkatesha M, Anil N. Blood donation awareness and beliefs among medical and nursing students. *Int J Med Sci Public Health* 2015;4(10):1338-1342.
34. Nwogoh B, Aigberadion U, Nwannadi AI. Knowledge, attitude, and practice of voluntary blood donation among healthcare workers at the University of Benin Teaching Hospital, Benin City, Nigeria. *Journal of blood transfusion* 2013;2013.
35. Khani L, Hashemianfar SA, Ghaffari M, Smali R. The Role of Moral Beliefs and Altruism in Explaining Attitudes toward Organ Donation with the Mediation of Act to Religious Beliefs. *Medical Ethics Journal* 2017;11(39):45-53.
36. Yekefallah L, Dehghankar L, Taherkhani M, Ranjbaran M. The Role Of Altruism And Empathy In Anticipating The Attitude Toward Organ Donation Among Nurses In Intensive Care Units Of Qazvin: A Cross-Sectional Study. *Вестник трансплантологии и искусственных органов* 2019;21(4):155-162.
37. Hill EM. Posthumous organ donation attitudes, intentions to donate, and organ donor status: Examining the role of the big five personality dimensions and altruism. *Personality and Individual Differences* 2016;88:182-186.
38. Khani L, Ghaffari M, Hashemian Far S. The Role of Social Capital and Altruism in Prediction of Medical Doctors' Attitudes to Organ Donation. *Journal of Babol University Of Medical Sciences* 2014;16(8):19-25.
39. AlHejailli W, Almalik F, Albrahim L, Alkhaldi F, AlHejailli A, Al Sayyari A. Scores of awareness and altruism in organ transplantation among Saudi health colleges students-impact of gender, year of study, and field of specialization. *Saudi Journal of Kidney Diseases and Transplantation* 2018;29(5):1028.
40. Lim S, Yeom Y-R. The Relationship between Blood Donation Knowledge, Attitude and Altruism of Nursing Students. *Journal of Convergence for Information Technology* 2020;10(8):68-76.
41. Milaniak I., Wilczek-Ruzyczka E., Przybyłowski P. The role of empathy and altruism in organ donation decision making among nursing and paramedic students *Transplant Proc* 2018; 50 (7) :1928-1932